

Tiivistelmä Metsomäen tuulivoimahankkeen luontoselvitysraportista

Kasvillisuus- ja luontotyyppiselvitys toteutettiin 11 päivän aikana 3.-21.7.2023. Kasvillisuus- ja luontotyyppiselvityksen tavoitteena oli saada käsitys alueen luonnon yleiskuvasta ja selvittää luontotyyppiltään tai kasvistoltaan arvokkaat alueet. Selvityksessä keskityttiin uhanalaisiin, silmäläpidettäviin, rauhoitettuihin tai muuten huomionarvoisiin lajeihin ja luontotyypeihin. Selvityksissä kartoitettiin suunniteltujen kahdeksan voimalapaikan ympäristö 60 metrin säteellä ja suunnitellun sähkösiirtoreitin ympäristö 100 metrin leveydeltä voimajohdon molemmin puolin; lisäksi käytiin läpi muita karttatarkastelussa ennalta valittuja kohteita. Selvitysalueet kuljettiin kattavasti läpi havainnoiden elinympäristöjä, kasvillisuutta, sekä näiden luonnontilaisuutta.

Selvitysalueelta rajattiin viisi arvokasta luontotyyppiä, joista kaksi sijoittuu suunnitellulle sähkösiirtoreitille. Yksikään arvokkaista kohteista ei sijaitse suunnitellun voimalan tai uusien teiden alueella. Kohteista kolme kuuluu lainsäädännöllä turvattuihin kohteisiin ja kaksi monimuotoisuutta turvaaviin kohteisiin. Näistä kolme lukeutuu metsälain erityisen tärkeäksi elinympäristöksi. Alueella ei havaittu uhanalaisia tai rauhoitettuja kasvilajeja. Selvityksen ei arvioitu sisältävän epävarmuustekijöitä.

Pöllöselvitys toteutettiin 16.-17.3.2023 ja 30.3.-1.4.2023. Selvitys toteutettiin pöllöjen pistelaskentamenetelmällä, jossa havainnointipisteitä sijoitettiin 500–1000 metrin välein kattamaan hankealue lähes kauttaaltaan. Selvitys toteutettiin kahteen kertaan samoilla kuuntelupisteillä. Maastotyöt aloitettiin illalla auringonlaskun aikaan ja lopetettiin viimeistään klo 23. Havainnointia jatkettiin aamuyöllä noin 2–3 tuntia ennen auringonnousua. Havainnointi toteutettiin selkein tai pilvisinä vähätuulisina öinä.

Suomen lajitietokeskuksen (2023) Laji.fi-tietoportaalin mukaan hankealueen sisältäviltä atlasruuduilta on ilmoitettu havaintoja viirupöllöstä, helmipöllöstä, varpuspöllöstä ja sarvipöllöstä. Selvityksissä tehtiin havaintoja em. lajeista sarvipöllöä lukuun ottamatta: alueella arvioitiin olevan yksi todennäköinen ja neljä mahdollista viirupöllön reviiriä, yksi todennäköinen ja yksi mahdollinen varpuspöllön reviiri, sekä yksi mahdollinen helmipöllön reviiri. Reviirien tarkemmat sijainnit ovat sensitiivistä lajitietoa. Selvityksen epävarmuustekijöihin kuuluu pöllöjen aktiivisuuden vaihtelu sekä myyräkannan tilanne.

Metsäkanalintuselvitys toteutettiin 31.3.2023 ja 28.-29.4.2023. Ensimmäisellä käynnillä etsittiin soitimiin viittaavia tai muita metsäkanalintuhavaintoja. Toisella kerralla vahvistettiin lajien soidinpaikat niille otolliseen soidinaikaan. Selvityskohteiden valinnassa painotettiin elinympäristön lisäksi keskeisyyttä selvitysalueella ja suunniteltujen voimalapaikkojen läheisyyttä, sillä kanalinnuille soveltuvia alueita on selvitysalueella runsaasti.

Metson soitimia havaittiin kaksi, ja molemmissa soitimissa oli useita kukkoja ja koppeloita. Lähtötietojen perusteella alueella on ollut lisäksi yksi metson soidin, josta ei saatu havaintoja maastonselvityksissä. Teeren soitimia havaittiin äänen perusteella 14, joista kolmen sijainti paikannettiin maastossa varmasti. Yksi näistä soidinkeskuksista on ollut käytössä myös vuosina 2019, 2021 ja 2022. Soidinten tarkemmat sijainnit ovat sensitiivistä lajitietoa. Lisäksi alueella on runsaasti sopivaa elinympäristöä pyylle, jonka havainnoitiin viihtyvän alueella laajalti. Lähtötietojen riekohavainnot olivat yli 20 vuotta vanhoja ja alueelta puuttuvat lajin tyypilliset elinympäristöt.

Selvityksen epävarmuustekijöihin kuuluu hankealueen laajuus suhteessa maastotyömäärään sekä soidinpaikkojen vuosittainen vaihtelu.

Päiväpetolintuselvitys toteutettiin 11.-14.7.2023. Päiväpetolintuselvityksen tarkoituksena oli kartoittaa selvitysalueelta päiväpetolintujen pesäpaikat ja tärkeät elinympäristöt sekä selvittää päiväpetolintujen liikkeitä alueella. Petolintuselvityksen maastotyöskentely sisälsi liikkuvien petolintujen tarkkailua paikoilla, joilla on hyvä näkyvyys selvitysalueelle, sekä kohdennettuja maastokäyntejä mahdollisiin petolintujen pesimäympäristöihin. Selvitysalueena oli alustava kaava-alue. Maastotyöt toteutettiin aurinkoisella, tyynellä ja lämpimällä kelillä.

Selvitysalueella havaittiin päiväpetolintulajeista mehiläishaukka (todennäköinen pesintä), rusko-suohaukka (mahdollinen pesintä), kanahaukka (mahdollinen pesintä), varpushaukka (varma pesintä), hiirihaukka (mahdollinen pesintä), tuulihaukka (mahdollinen pesintä) ja nuolihaukka (mahdollinen pesintä). Kaikista em. lajeista havaittiin vähintään yksi pari. Reviirien tarkemmat sijainnit ovat sensitiivistä lajitietoa. Tulosten arvioinnissa käytettiin lintuatlaksen pesimävarmuusindeksejä. Pesiä ei löydetty, mutta se ei silti poissulje niiden mahdollisuutta selvitysalueella.

Pesimälinnustoselvitys toteutettiin 5.–7. ja 19.–21.6.2023. Pesimälinnustoselvityksen tarkoituksena oli selvittää hankealueen linnuston nykytila sekä erityisesti uhanalaisten, suojeltujen tai muuten huomionarvoisten lajien esiintyminen alueella. Kartoitukseen sovellettiin Luomuksen (2020) pistelaskentamenetelmää. Selvityskohteiksi valittiin kartalta 14 linnustollisesti lupaavaa elinympäristöä, joihin laadittiin yhteensä 48 laskentapistettä.

Pesimälinnustoselvityksessä tehtiin havainnoita yhteensä 50 lajista, joista 6 lajin havainnot eivät viitanneet pesintään selvitysalueella. Selvityskohteiden 5 yleisintä lajia olivat peippo, metsäkirvinen, hippiäinen, punarinta ja pajulintu. Mahdollisia pesijöitä oli 35 lajia, todennäköisiä pesijöitä 6 lajia ja varmoja pesijöitä 2 lajia. EU:n lintudirektiivin I-liitteen lajeista havaittiin pesivinä (pesimävarmuusindeksi >1) pikkusieppo, palokärki, metso ja teeri. Uhanalaisia lajeja havaittiin pesivinä hömötiainen (EN), viherpeippo (EN), töyhtötiainen (VU), pensastasku (VU) ja pyy (VU). Lisäksi Tiira.fi:n havaintojen perusteella Multharjulla on esiintynyt 23 törmäpääskyn pesäkoloa. Selvityksen merkittävin epävarmuustekijä oli molempien kartoituskierrösten ajoittuminen kesäkuulle, jolloin aikaisin pesivät lajit voivat jäädä havaitsematta.

Kevät- ja syysmuuton seurannan tarkoituksena on selvittää hankealueen kautta muuttava lintulajisto ja tunnistaa merkittävien muuttoreittien sijoittuminen suhteessa hankealueeseen. Samalla arvioitiin riskikorkeudella muuttavien lintujen määrää. Muuton seurannassa keskityttiin suuri- ja keskikokoisiin lajeihin suuremman törmäysriskin takia. Myös paikalliset, lepäilevät, kiertävät sekä saalistavat yksilöt kirjattiin ylös. Muuttoa ei lähtökohtaisesti seurattu aikoina, jolloin satoi, oli sumuista, tai tuuli kovaa muutolle vastakkaisesta suunnasta. Epävarmuustekijöihin kuuluu mm. sää ja muuttohuippujen ajoittuminen.

Kevätmuuton seuranta toteutettiin 9 päivän aikana 9.4.-15.5.2024. Muuttoa havainnointiin kolmelta paikalta hankealueella ja levähdyspaikat kartoitettiin kahdeksalta paikalta hankerajauksen ulkopuolella; hankealueella ei arvioitu olevan muuttolinnoille merkittäviä levähdyspaikkoja. Keväällä hankealueen läpi kulkee kurjen päämuuttoreitti. Lisäksi merikotkan kevään päämuuttoreitti kulkee hankealuetta kohti, mutta päättyy noin 30 km ennen sitä. Havainnoita muuttavista linnoista kirjattiin ylös seurantajakson aikana yhteensä 8 lajista ja 334 yksilöstä, joista noin 38 % arvioitiin lentävän riskikorkeudella. Lajeista kaikki kuuluivat EU:n lintudirektiivin I-liitteeseen tai

muuttolintuihin. Uhanalaisia lajeja oli 2. Levähdyspaikoilla havaittiin huomionarvoisia lajeja, jotka kuuluvat lintudirektiivin liitteeseen I tai muuttolintuihin, jotka ovat uhanalaisia tai joiden lukumäärät olivat suuria. Selvityksen ajoituksen arvioidaan kattavan kaikkien huomionarvoisten lajien päämuuttoaikat lukuun ottamatta toukokuun jälkipuoliskolla muuttavia arktisia sorsalintuja ja kahlaajia. Selvitysajankohdan ailahtelevasta säästä johtuen kevätmuutto ei edennyt tavalliseen tahtiinsa, minkä vuoksi lintujen päämuuttoaikaa oli vaikeaa arvioida. Tämän vuoksi havaintomäärä jäi tavallista pienemmäksi.

Syysmuutonseuranta toteutettiin 7 päivän aikana 21.9.-18.10.2023. Muuttoa havainnoitiin yhdeltä paikalta hankealueella. Syksyllä kurjen päämuuttoreitti kulkee hankealueen läpi ja laulujoutsenen päämuuttoreitti noin 35 km päässä hankealueesta. Muuttavia suuri- ja keskikokoisia lintuja havaittiin seurantajakson aikana yhteensä 3348 yksilöä, joista 94 % lensi riskikorkeudella. Lajeista 8 kuuluu EU:n lintudirektiivin I-liitteeseen tai EU:n lintudirektiivin muuttolintuihin. Uhanalaisia lajeja oli 3 ja silmälläpidettäviä 3. Ajankohta oli suotuisa monien suurikokoisten lajien seuraamiseen, mutta esim. useiden päiväpetolintulajien päämuuttoaikaan nähden myöhäinen. Lisäksi selvitys ei kerro kahlaajien syysmuutosta hankealueen läpi, sillä kahlaajien päämuutto tapahtuu yleensä jo kesäkuukausina.

Viitasammakkoselvitys toteutettiin kahtena maastotyöpäivänä 10.-12.5.2023. Viitasammakkoselvitys tehtiin käymällä kerran lajille ominaisilla kutupaikoilla lisääntymisaikana, kun viitasammakkokoirat voi suhteellisen vaivattomasti tunnistaa niiden lajityypillisestä soidinääntelystä. Myös vähemmän potentiaalisilla kohteilla vierailtiin. Sopivilta vaikuttavissa elinympäristöissä kuunneltiin vähintään 10 minuuttia sammakoiden yksilömäärän selvittämiseksi. Maastotyöt tehtiin ilta- ja yöaikaan, selkeällä, tyyneellä ja mahdollisimman lämpimällä kelillä. Äänneleviä viitasammakkokoiraita kuultiin neljässä paikassa. Nämä paikat eivät sijoitu voimaloiden rakentamisalueille. Selvityksen ajankohta ja sää arvioitiin sopiviksi.

Liito-oravaselvitys toteutettiin 7.-12.5.2023. Hankealueelta kartoitettiin suunniteltujen voimalapaikkojen ympäristö 1500 metrin säteellä ja suunnitellun sähkönsiirtoreitin ympäristö 100 metrin leveydeltä voimajohdon molemmin puolin. Selvityksessä tarkastettiin jyrkävien haapojen (hal-kaisija rinnankorkeudelta >20 cm), kuusien (>30 cm) ja lehtipuiden sekä puuryhmien aluset liito-oravan jätösten varalta. Kohteilla tarkasteltiin myös elinympäristön soveltuvuutta liito-oravalle (ruokailupuut, pesäpuut, kulkuyhteydet yms.).

Selvityksessä hankealueelta tai sähkönsiirtoreitiltä ei tehty havaintoja liito-oravan jätöksistä, liito-oravan asuttamista pesistä tai liito-oravan käytössä olevista elinympäristöistä. 30:stä maastokohteesta 9 arvioitiin soveltuvan liito-oravan elinympäristöksi hyvin. Useimpien kohteiden soveltuvuutta lajille rajoitti kytkeytyvyys tai suojattomuus. Selvitykseen ei arvioitu kohdistuvan juurikaan epävarmuustekijöitä.

Lepakkoselvitys toteutettiin 14.6.-23.8.2023 välisenä aikana. Maastoon jalkauduttiin kahtena tai kolmena yönä sekä kesä-, heinä-, että elokuussa. Selvityksen tavoitteena oli lepakoiden lisääntymis- tai levähdyspaikkojen ja tärkeiden ruokailualueiden sekä näiden välisten kulkureittien selvittäminen. Passiivitalentimilla pyrittiin saamaan yleiskuva lepakoiden runsaudesta ja havaintomäärien ajallisesta vaihtelusta hankealueella. Aktiivikartoituksessa lepakoiden ääniä kuunneltiin aktiividetektorilla lähtötiedon perusteella valituilla maastokohteilla (esim. varttuneet metsät ja pienvesien rantavyöhykkeet), ja sen tarkoituksena oli paikantaa lepakoiden päiväpiiloja ja saalisalueita.

Selvitysten perusteella hankealueelta ei löytynyt suojelun piirissä olevia lisääntymis- tai levähdyspaikkoja. Selvityksen perusteella voitiin kuitenkin rajata kolme lepakoille tärkeää saalistus- aluetta: Hyvärisenlampi (pohjanlepakko), Metsomäki (pohjanlepakko) ja Purnun laajempi metsä- alue (pohjanlepakko ja viiksisiippa). Varmoja vesisiippoja ei havaittu, vaikka lajille soveltuvia saa- listusympäristöjä löydettiin. Valtaosa selvitysalueesta tulkittiin olevan pohjanlepakon ja ainakin jommankumman viiksisiippalajin loppukesäistä ruokailu- aluetta. Epävarmuustekijöihin kuuluivat sää, alueen laajuus suhteessa työtuntimäärään sekä tekniset ongelmat.